

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o **maloleté deti R. D.**, narodenú X. a **V. D.**, narodeného X., bývajúce u matky, deti rodičov: matky A. D., bývajúcej v B, zastúpenej JUDr. B. P., PhD., advokátkou so sídlom v B. a otca J. D., bývajúceho v K., zastúpeného JUDr. M. J., advokátom so sídlom v B., o **zvýšenie a zníženie vyživovacej povinnosti**, vedenej na Okresnom súde Bratislava III pod sp. zn. 37 P 263/2012, o dovolaní matky maloletých detí proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo 14. augusta 2013, sp. zn. 20 CoP 98/2013, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo 14. augusta 2013, sp. zn. 20 CoP 98/2013 **z r u š u j e** a vec vracia Krajskému súdu v Bratislave, na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava III rozsudkom z 13. júna 2013, č.k. 37 P 263/2012-322 zvýšil vyživovaciu povinnosť otca na maloletú R., narodenú X. zo sumy 497,91 € mesačne na sumu 600 € mesačne a na maloletého V. D., narodeného X. z doterajšej sumy 398,33 € mesačne na sumu 500 € mesačne, u oboch počnúc dňom 26. júlom 2012, ktoré je otec povinný určené sumy zasielať k rukám matky, vždy do 15-teho dňa v mesiaci vopred. Zročné výživné na maloletú R. D. za obdobie od 26. júla 2012 do 31. mája 2013 v sume 1 037,37 € uložil otcovi povinnosť splácať v splátkach v 100 € mesačných splátkach spolu s bežným výživným, počnúc dňom 1. júnom 2013, k rukám matky pod následkom straty výhody splátok. Zročné výživné na maloletého V. D. za obdobie od 26. júla 2012 do 31. mája 2013 v sume 1 033,10 € uložil otcovi povinnosť splácať v splátkach v 100 € mesačných splátkach spolu s bežným výživným, počnúc dňom 1. júnom 2013, k rukám matky pod následkom straty výhody splátok. Vo zvyšku návrh zamietol. Týmto rozsudkom zmenil rozsudok Okresného súdu Pezinok, sp. zn. 4 C 1018/2008, v spojení s opravným uznesením Okresného súdu

Pezinok zo 6. marca 2009, č. k. 4 C 1018/2008-83 v časti o výživnom na maloleté deti D. R. a V.. Po právnej stránke svoje rozhodnutie odôvodnil s poukazom na ustanovenia § 62, § 63 ods. 1, § 75 ods. 1, § 78 ods. 1 veta prvá, § 78 ods. 2, 3 Zákona o rodine. Zistil, že od poslednej úpravy výživného uplynula pomerne dlhá doba. Obe maloleté deti vyrástli, maloletá R. navštevuje gymnázium, predtým bola na druhom stupni základnej školy a maloletý V. je na prvom stupni základnej školy, predtým bol v materskej škôlke. Rovnako zistil, že u oboch došlo k zhoršeniu ich zdravotného stavu (celiakia, epilepsia) a maloletý V. sa navyše venuje mimoškolskej činnosti, je členom športového klubu, s čím súvisia aj matkine zvýšené výdavky s oboma maloletými deťmi. Prihliadol aj na celkovo vlašný záujem otca o maloleté deti a na matkou vyčíslené priemerné mesačné výdavky s maloletými deťmi. Uviedol, že stanovené výživné na obe deti je primerané k ich odôvodneným potrebám a zároveň primerané otcovým príjmom, jeho schopnostiam a možnostiam, majetkovým pomerom s tým, že je zákonnou povinnosťou otca vyvážiť všestrannú matkinu osobnú starostlivosť finančným plnením. Pri stanovení výšky výživného poukázal na princíp potenciality, ktorý predchádza princípu fakticity a zistil, že v čase poslednej úpravy výživného mal otec atraktívne a finančne zaujímavé zamestnanie, keď pracoval na pozícii vedúceho predaja vozidiel M., s veľmi slušným príjmom, z ktorého bolo naposledy súdom stanovené výživné na obe maloleté deti. Napriek tomu otec k 30. aprílu 2011 rozviazal pracovný pomer dohodou s týmto zamestnávateľom, teda sa dobrovoľne vzdal tohto výhodného zamestnania, kde dosahoval veľmi slušný príjem, z ktorého mohol zabezpečiť nielen primeranú životnú úroveň obom maloletým deťom, ale skôr nadštandardnú životnú úroveň. Postup otca tvrdiaceho, že takto postupoval z dôvodu prísľubu lepšej práce v novom zamestnaní, vyhodnotil ako značne rizikový, ktorého následky sa nemôžu toho času premietnuť do zníženia životnej úrovne oboch maloletých detí. Poukázal na preukázanie skutočnosti, že otec je od 17. novembra 2011 v predstavenstve obchodnej spoločnosti A., a je v predstavenstve tejto spoločnosti vyznačený len on sám. Z daňového priznania tejto obchodnej spoločnosti za rok 2012 zistil, že základ dane bol 82 995,92 €, odpisy hmotného majetku v hodnote 6 000 € a výsledok hospodárenia pred zdanením 83 232,99 €. Z potvrdenia A. ustálil, že J. D. mal priemerný mesačný netto príjem za obdobie od júla 2011 do decembra 2011 v sume 2 846,54 €, od januára 2012 do decembra 2012 v sume 2 724,12 € a v roku 2013 v sume 1 462 €. Ďalej poukázal na skutočnosť, že otec uzavrel 16. mája 2011 pracovnú zmluvu s obchodnou spoločnosťou A., kde mal vykonávať funkciu generálneho riaditeľa s priemerným mesačným brutto príjmom 3 000 € a z pracovnej zmluvy zo 14. januára 2013 uzatvorenej s P. mal preukázané, že otec bol prijatý na pozíciu manažér obchodu a logistiky na dobu určitú do 31. decembra 2013 za

dohodnutú mesačnú brutto mzdu 2 000 €. Za ďalší príjem otca považoval jeho prijatie zastupovania obchodnej spoločnosti A., so sídlom K., ktorej jedinou spoločníčkou a konateľkou je od 21. augusta 2010 S. C. L., na základe udelenej generálnej plnej moci z 18. júla 2012 napriek tomu, že išlo o neplatenú pozíciu, avšak ako otec uviedol, túto ponuku prijal ako odmenu. S prihliadnutím na tieto skutočnosti bol toho názoru, že v podstate išlo tiež o príjem otca (obrazne povedané) a je dôkazom jeho životnej úrovne a na takejto životnej úrovni majú obe maloleté deti právo participovať. Poukázal na fakt, že v konaní vypočutí svedkovia, takmer všetci s výnimkou pani C. L. potvrdili, že otec je majiteľom firmy A., keď sám sa im takto predstavil, a tiež bol inými takto predstavený zamestnancom firmy, preto napriek vydokladovanému skutočnému majiteľovi firmy (v Obchodnom registri je zapísaná pani L. C.), vznikli odôvodnené pochybnosti aj o tejto pozícii otca v uvedenej firme, keď na jednej strane žiadal znížiť výživné na svoje dve maloleté deti a na druhej strane, vďaka poskytnutiu svojich služieb zadarmo pani C. L., údajne na základe priateľstva. Výživné určené na maloletú R. v sume 600 € považoval za primerané nielen odôvodneným potrebám maloletej, ktorá navštevuje gymnázium a má zhoršený zdravotný stav, ale pri matkou vyčíslených priemerných výdavkoch na maloletú v sume 800 € tiež s prihliadnutím na sporadické úhrady za tábory a víkendové pobyty otcom, považoval takto určené výživné na maloletú za postačujúce. Rovnako u maloletého V. výživné určené v sume 500 € považoval nielen za primerané jeho odôvodneným potrebám, keďže navštevuje tretiu triedu základnej školy, taktiež sa mu zhoršil zdravotný stav, venuje sa mimoškolskej činnosti, ale pri matkou vyčíslených priemerných mesačných výdavkoch na maloletého v sume 650 € tiež s prihliadnutím na sporadické úhrady maloletému otcom, napr. za účasť na víkendových pobytoch, športových podujatiach, považoval takto určené výživné na maloletého za postačujúce. U oboch maloletých deťoch priznal zvýšenie výživného počnúc dátumom podania návrhu na súd, nakoľko dôvody hodné osobitného zreteľa, nezistil. Rozhodnutie o povinnosti otca zaplatiť ročné výživné v splátkach odôvodnil ustanovením § 160 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 565 Občianskeho zákonníka. O trovách konania rozhodol s poukazom na § 146 ods. 1 písm. a/, § 179 ods. 1 a § 81 ods. 1 O.s.p.

Krajský súd v Bratislave rozsudkom zo 14. augusta 2013, sp. zn. 20 CoP 98/2013 rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že návrh matky na zvýšenie vyživovacej povinnosti otca k maloletej R., narodenej X. a k maloletému V., narodenému X. zamietol a v časti, v ktorej návrh otca na zníženie jeho vyživovacej povinnosti zamietol, rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že vyživovaciu povinnosť otca na maloletú R. D., narodenú X. znížil zo

sumy 497,91 € mesačne na sumu 300 € mesačne od 22. októbra 2012 a na maloletého V. D., narodeného X. zo sumy 398,33 € na sumu 200 € mesačne od 22. októbra 2012. Týmto rozsudkom sa zmenil rozsudok Okresného súdu Pezinok z 30. januára 2009, sp. zn. 4 C 1018/2008 v spojení s opravným uznesením Okresného súdu Pezinok zo 6. marca 2009, č.k. 4 C 1018/2008-83, v časti výživného na maloletú R. D., narodenú X. a na maloletého V. D., narodeného X.. Ďalej rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov odvolacieho konania. S poukazom na ustanovenie § 214 ods. 2 konštatoval, že vo veci nebolo potrebné nariadiť dokazovanie, a preto predmetom odvolacieho konania je právne posúdenie vecnej správnosti rozsudku súdu prvého stupňa. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že súd prvého stupňa sa s najväčšou pravdepodobnosťou s obsahom spisu a v ňom založených listinných dôkazov predložených oboma účastníkmi konania oboznámil nanajvýš povrchno, resp. vôbec, nakoľko ako z odôvodnenia jeho rozhodnutia vyplýva, jednotlivé dôkazy konkrétne neposúdil, t. j. neposúdil doklady (účty) preukazujúce mesačné náklady matky na maloleté deti, ktoré sa v spise nachádzajú a zároveň objektívne preukazujú reálne, aktuálne a odôvodnené potreby oboch maloletých detí. Uviedol, že súd prvého stupňa síce v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, čo všetko bolo do spisu založené, resp., aké listinné dôkazy obsah spisu tvoria, avšak aké závery z týchto listinných dôkazov preukazujúcich majetkové a zárobné pomery oboch rodičov vyplývajú, posúdil iba na strane otca a listinné dôkazy preukazujúce skutočné náklady na deti, neposúdil vôbec. Ďalej konštatoval, že mu nie je zrejmé, na základe ktorých listinných dôkazov dospel súd prvého stupňa k záveru o výške nákladov, ktoré matka detí vynakladá mesačne na ich pobyt v škole, stravu v nej, mimoškolské aktivity a zdravotnú starostlivosť v sume 823,17 € na maloletú R. a v sume 707,83 € na maloletého V., pričom poukazoval na jednotlivé doklady vyplývajúce zo spisu, ktoré matkou uvádzanú výšku nákladov nepreukazovali. Pokiaľ súd prvého stupňa v odôvodnení svojho rozhodnutia poukázal na lekárske správy D. (ako uviedol súd prvého stupňa, nachádzajúce sa na č. 1. 60 spisu), dal do pozornosti súdu prvého stupňa, že z týchto správ žiadne zhoršenie zdravotného stavu maloletého V. nevyplýva, nakoľko pokiaľ by sa s nimi prvostupňový súd oboznámil zistil by, že maloletý sa zranil 23. mája 2012 pri futbale, ktorému sa aktívne venuje a bol mu odporučený pokojový režim s tým, že ani lekárske správy z 13. júla 2012 a 9. júna 2012 nepreukazujú žiadny zhoršený stav dieťaťa, iba bežné detské ochorenia, ktoré si nevyžadujú nadštandardnú finančnú záťaž. Na rozdiel od súdu prvého stupňa dospel k záveru, že síce k zmene pomerov došlo, avšak nie na strane maloletých detí, nakoľko ich základné a odôvodnené potreby sa žiadnym spôsobom oproti poslednej úprave vyživovacej povinnosti nezmenili, pričom z čiastočne uvedeného rozpisu z matkou

vyčíslených nákladov je nesporné, že výživné, ktoré otec platil v sume 497,91 € mesačne na maloletú R. a v sume 398,33 € na maloletého V., nielen kompletne pokrýva matkou vyčíslené náklady na deti, ale naopak, ňou vyčíslené mesačné náklady podstatne prevyšuje. Poukázal na skutočnosť a v tomto smere sa aj v plnom rozsahu stotožnil s tvrdením otca maloletých detí, že pokiaľ priemerný mesačný netto príjem matky, vysokoškolsky vzdelanej, predstavuje sumu 581,34 €, tak rodinu zaťažila neprimeraným finančným rizikom, keď si v septembri 2012 kúpila nové motorové vozidlo, na ktorý čerpala úver v sume 21 000 € a ktorý spláca mesačne sumou 156 €, t. j. splátkou predstavujúcou skoro 1/3 jej príjmu zo zárobkovej činnosti. Zároveň uviedol, že matka maloletých detí, na rozdiel od ich otca je vlastníčkou nehnuteľnosti, t. j. jej majetkové pomery sú zásadne priaznivejšie ako otca, ktorý svoju bytovú otázku vyriešenú vlastníctvom nehnuteľnosti nemá, nakoľko žije u svojej partnerky. Zo všetkých vyššie uvedených dôvodov dospel odvolací k záveru, že súd prvého stupňa návrh matky na zvýšenie vyživovacej povinnosti po právnej stránke nesprávne posúdil, a preto odvolací súd v súlade s ustanovením § 220 O.s.p. rozsudok v napadnutej časti zmenil tak, že návrh matky na zvýšenie výživného zamietol. Za vecne nesprávny považoval aj výrok rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým vo zvyšku návrh zamietol. Poukázal na listinné dôkazy založené v spise, z ktorých mu nesporne vyplynulo, že otec je v súčasnej dobe zamestnaný v obchodnej spoločnosti P. na dobu určitú a jeho netto príjem predstavuje sumu 1 462 € mesačne. Konštatoval, že súd prvého stupňa opätovne vecne nesprávne posúdil dôkaz predložený otcom maloletých detí, keď uviedol, že obchodná spoločnosť A. mala za rok 2012 základ dane v sume 82 995,92 €, keď z daňového priznania tejto spoločnosti (nachádzajúceho sa na č. 1. 180 spisu) jednoznačne vyplýva, že jej základom dane bola suma mínus 82 995,92 € a výsledok hospodárenia tejto spoločnosti bol pred zdanením mínus 83 232,99 €, a nie ako uviedol súd prvého stupňa vo svojom rozhodnutí 83 232,99 €. K záveru súdu prvého stupňa, že otec obrazne poberá príjem z obchodnej spoločnosti A., považoval za potrebné uviesť, že hodnotenie dôkazov súdom prvého stupňa odporuje zásadám logického myslenia a prijímanie právnych záverov v teoretickej rovine, je nielen neprípustné, ale najmä odôvodnenie rozhodnutia nie je možné na žiadnych teoretických úvahách založiť. Dospel k záveru, že k zmene pomerov došlo na strane otca, a preto jeho návrhu na zníženie výživného vyhovel a jeho vyživovaciu povinnosť znížil od podania návrhu na súd, t. j. od 22. októbra 2012 zo sumy 497,91 € na sumu 300 € mesačne na maloletú R., a na maloletého V. zo sumy 398,33 € na sumu 200 € mesačne, čím zmenil rozsudok Okresného súdu Pezinok z 30. januára 2009, sp. zn. 4 C 1018/2008, v časti výživného na maloletú R. a na maloletého V.. O trovách

odvolacieho konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 146 ods. 1 písm. a/ O.s.p.

Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie matka maloletých detí. Dovolanie odôvodnila tým, že jej ako aj kolíznemu opatrovníkovi bola postupom odvolacieho súdu odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) a že konanie odvolacieho súdu je postihnuté aj inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.). Namietala, že odvolací súd porušil všetky zásady rozhodovania o výživnom, nerešpektoval zistenia súdu prvého stupňa, odkázal na rovnosť zbraní pri hodnotení dôkazov, následne vyhodnotil len tie, ktoré sa hodia otcovi a v konečnom dôsledku znížil výživné otcovi, ktorý svojím bezcharakterným spôsobom života tieto deti fyzicky a psychicky ohrozil. Uviedla, že odvolací súd svoje závery ohľadne výživy maloletých detí oprel o nedostatočne preukázané náklady na deti, pričom pracoval len s konkrétne vybranými účelovými dôkazmi z celého spisu a tie, ktoré sa jeho záverečnému verdiktu nehodili, úplne opomína vo svojom odôvodnení čo i len spomenúť. Mala za to, že v konaní pri starostlivosti o maloleté deti musí súd vykonať dokazovanie tak, aby zistil objektívnu pravdu. Ak teda mal odvolací súd za to, že matkou doložené bločky nestačia na to, aby bolo dostatočne preukázané, aké sú náklady na maloleté deti, mal rozhodnutie súdu prvého stupňa zrušiť ako nedostatočne odôvodnené a vrátiť mu vec na nové konanie. Za odňatie možnosti konať pred súdom považovala skutočnosť, že odvolací súd bez možnosti vyjadrenia a bez ďalšieho pojednávania, na základe nedostatočne zisteného skutkového stavu veci úplne zmenil rozsudok súdu prvého stupňa. S poukazom na ustanovenia § 213 ods. 3 a § 213 ods. 5 O.s.p. uviedla, že odvolací súd mal dokazovanie doplniť sám alebo rozsudok súdu prvého stupňa zrušiť. Za inú vadu konania (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.) považovala skutočnosť, že odvolací súd pri hodnotení dôkazov nepostupoval v súlade s ustanovením § 132 O.s.p., nakoľko hodnotil iba niektoré dôkazy, bez toho, aby pri hodnotení prihliadol na všetko, čo vyšlo za konania najavo. Poukázala na judikatúru staršiu viac ako 40 rokov, podľa ktorej za zmenu pomerov je potrebné považovať zmenu stupňa školskej dochádzky, pretože so sebou logicky prináša zmenu výšky nákladov. Za šokujúci označila aj záver odvolacieho súdu, ktorým nevyvodil zmenu pomerov zo zhoršeného stavu detí (u R. celiakia a laktózová intolerancia, rovnako aj u V. laktózová intolerancia). Namietala aj záver odvolacieho súdu, že obdobie 3 rokov nie je dostatočne dlhé pre dôvodné zvýšenie výživného. Poukázala aj na skutočnosť, že odvolací súd v konaní nebral dostatočne na zreteľ, že ide o konanie týkajúce sa maloletých

detí a nevytvoril priestor pre riadne zistenie skutočnej pravdy. Navrhla rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

Otec maloletých detí vo svojom vyjadrení k dovolaniu uviedol, že dovolanie matky považuje za neopodstatnené a neprípustné. Rozsudok odvolacieho súdu označil za vecne správny, konanie pred odvolacím súdom za zákonné a z toho dôvodu navrhol, aby dovolací súd dovolanie matky odmietol.

Kolízny opatrovník sa k dovolaniu matky písomne nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podali včas účastníci konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) prejednal dovolanie bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmajúc najskôr, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému ho zákon pripúšťa.

Dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci je dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu. Podľa § 238 ods. 1 O.s.p. je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. V zmysle § 238 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné aj proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci. Podľa § 238 ods. 3 O.s.p. dovolanie je prípustné tiež proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4.

Osobitne však treba zdôrazniť, že v zmysle § 238 ods. 4 O.s.p. dovolanie nie je prípustné vo veciach upravených Zákomom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení.

V danom prípade dovolanie smeruje proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým sa rozhodlo vo veci upravenej Zákomom o rodine (vo veci výživného). Nejde pritom o rozsudok

o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení. Napadnutý rozsudok nevykazuje znaky rozsudku, proti ktorému je dovolanie prípustné, ale práve naopak, znaky rozsudku, v prípade ktorého je prípustnosť dovolania výslovne vylúčená.

S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p., ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnuť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namieta alebo nie) neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na skúmanie prípustnosti dovolania smerujúceho proti rozsudku podľa § 238 O.s.p., ale zaoberal sa aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku alebo uzneseniu), ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom).

Z vymenovaných procesných väd je v dovolaní výslovne namietaná vada konania podľa § 237 písm. f/ O.s.p., t. j. že účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť pred ním konať.

Predmetnému dôvodu dovolania sú vlastné tri pojmové znaky: 1/ odňatie možnosti konať pred súdom, 2/ to, že k odňatiu možnosti konať došlo v dôsledku postupu súdu, 3/ možnosť konať pred súdom sa odňala účastníkovi konania. Vzhľadom k tej skutočnosti, že zákon bližšie v žiadnom zo svojich ustanovení pojem odňatie možnosti konať pred súdom nešpecifikuje, pod odňatím možnosti konať pred súdom je potrebné vo všeobecnosti rozumieť taký postup súdu, ktorý znemožňuje účastníkovi konania realizáciu procesných práv a právom chránených záujmov, priznaných mu Občianskym súdnym poriadkom na zabezpečenie svojich práv a oprávnených záujmov.

Za odňatie možnosti konať pred súdom považovala dovolateľka skutočnosť, že odvolací súd bez možnosti jej vyjadrenia a bez ďalšieho pojednávania, na základe nedostatočne zisteného skutkového stavu veci úplne zmenil rozsudok súdu prvého stupňa.

Podľa § 214 ods. 1 O.s.p. na prejednanie odvolania proti rozhodnutiu vo veci samej nariadi predseda senátu odvolacieho súdu pojednávanie vždy, ak a/ je potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie, b/ ide o konanie vo veciach zásady rovnakého zaobchádzania, c/ to vyžaduje dôležitý verejný záujem.

Podľa § 214 ods. 2 O.s.p. v ostatných prípadoch možno o odvolaní rozhodnúť aj bez nariadenia pojednávania.

Podľa § 213 ods. 1 O.s.p. odvolací súd je viazaný skutkovým stavom, tak ako ho zistil súd prvého stupňa s výnimkami ustanovenými v odsekoch 2 až 7.

Podľa § 213 ods. 3 O.s.p. ak má odvolací súd za to, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, dokazovanie v potrebnom rozsahu opakuje sám.

Najvyšší súd Slovenskej republiky považuje za potrebné poukázať na to, že konanie pred súdom musí zabezpečiť pre účastníkov konania spravodlivú ochranu ich práv a záujmov (tzv. fair process). Na zabezpečenie tejto ochrany priznáva Občiansky súdny poriadok účastníkovi viaceré procesné práva, medzi ktoré patrí aj právo vyjadrovať sa k tvrdeným skutočnostiam, navrhovať dôkazy na ich vyvrátenie a vyjadrovať sa aj k právnym dôsledkom z nich vyplývajúcich.

Odvolací súd poukazuje na to, že svoje procesné práva môže účastník konania uplatňovať nielen v konaní pred súdom prvého stupňa, ale aj pred súdom odvolacím. Realizácia týchto práv účastníka v odvolacom konaní je však znemožnená, ak odvolací súd zmení rozhodnutie súdu prvého stupňa, vychádzajúc zo skutočností, ktorými sa súd prvého stupňa vo svojom rozhodnutí nezaoberal z dôvodu, že o nich ani nerozhodoval a ku ktorým sa neúspešný účastník konania ani nevyjadroval, pretože k tomu ani nemal dôvod.

Podľa § 213 ods. 1 O.s.p. je odvolací súd skutkovými závermi súdu prvého stupňa viazaný. Úvahy odvolacieho súdu o správnosti skutkových záverov súdu prvého stupňa sú preto značne obmedzené. Ak má odvolací súd za to, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, dokazovanie v potrebnom rozsahu opakuje sám (§ 213 ods. 3 O.s.p.). Viazanosť odvolacieho súdu skutkovým stavom ustáleným súdom prvého stupňa a podmienenie zmeny jeho skutkových záverov opakovaním alebo vykonaním nových dôkazov vyplýva zo zásady priamosti a ústnosti občianskeho súdneho konania. Zásada priamosti a ústnosti má pre odvolacie konanie rovnaký význam a následky,

ako pre súd prvého stupňa. Je tomu tak predovšetkým preto, že pri hodnotení dôkazov spolupôsobia popri vecnom obsahu výpovedí aj ďalšie skutočnosti, ktoré – hoci nie sú bez vplyvu na posúdenie vierohodnosti výpovedí – nemôžu byť vždy vyjadrené (zachytené) v zápisnici o pojednávaní. V odvolacom konaní je ale dôležitá aj iná stránka priamosti. Táto zásada totiž je dôležitá nielen pre zisťovanie skutkového základu rozhodnutia, ale aj pre odchýlenie sa od skutkových zistení súdu prvého stupňa. Pri opakovaní a doplnení dokazovania je teda zásada priamosti oproti súdu prvého stupňa ešte sprísnená. Pod opakovaním dôkazov vykonaných súdom prvého stupňa netreba rozumieť opakovanie všetkých dôkazov, ale iba takých dôkazov vykonaných súdom prvého stupňa, o výsledkoch správnosti ktorých má odvolací súd pochybnosti. Pre opakovanie dôkazov platia tie isté procesné postupy ako pri vykonávaní pôvodného dôkazu. Pokiaľ sa teda odvolací súd chce odchyliť od skutkového zistenia súdu prvého stupňa, ku ktorému dospel na základe pred ním bezprostredne vykonaného dokazovania, musí v súlade so zákonom zopakovať sám taký dôkaz spôsobom, ktorý určujú ustanovenia § 126 a § 131 ods. 1 O.s.p., a zadovážiť si tak rovnocenný (plnohodnotný, s rovnakou výpovednou hodnotou) podklad pre jeho prípadné odlišné hodnotenie. Je zásadne neprípustné, aby odvolací súd prehodnotil výsledky dokazovania a z nich vyplývajúce skutkové zistenia bez toho, aby tieto dôkazy opakovával.

Dovolací súd poukazuje na skutočnosť, že predmetom konania v uvedenej veci je starostlivosť súdu o maloleté deti. Konanie súdu vo veciach starostlivosti súdu o maloleté deti upravuje ustanovenie § 176 O.s.p. Spoločným znakom konaní vo veciach starostlivosti o maloletých je, že v týchto konaniach ide predovšetkým o záujem maloletých detí v zmysle čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa. Najlepší záujem dieťaťa nie je v zákone nijak definovaný, a preto musí byť posudzovaný s ohľadom na právo dieťaťa na rodinný život v zmysle čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a v nadväznosti na právo na starostlivosť oboch rodičov zakotvené v článku 7 a 9 Dohovoru o právach dieťaťa a čiastkové práva dieťaťa garantované v článku 12 Dohovoru o právach dieťaťa. Výsledkom týchto konaní by teda nemalo byť vyriešenie sporu medzi účastníkmi konania, ale zabezpečenie výsledku konania, ktorý zodpovedá najlepšiemu záujmu maloletého. Konanie vo veciach starostlivosti súdu o maloleté deti patrí medzi nesporné konania, ktorých demonštratívny výpočet je uvedený v § 120 ods. 2 O.s.p. Nesporné konania sú ovládané zásadou vyšetrovacou, podľa ktorej je súd povinný vykonať aj iné dôkazy na zistenie skutkového stavu, ako boli účastníkmi navrhnuté. Súd má v nesporných konaniach možnosť aktívne spolupôsobiť pri zisťovaní skutkového stavu vykonaním ďalších, účastníkov

nenavrhovaných dôkazov do konania. Neznamená to ale, že by odvolací súd nemal byť pri zisťovaní skutkového stavu viazaný procesnými predpismi upravujúcimi spôsob vykonávania dôkazov v odvolacom konaní (§ 120, § 132, § 211, § 213 ods. 1 a 3, § 214 ods. 1 písm. a/ O.s.p.).

Z odôvodnenia rozhodnutia súdu prvého stupňa vyplýva, že tento súd, vychádzajúc z výsledkov pred ním vykonaného dokazovania (výsluchmi účastníkov a svedkov a vykonaním listinných dôkazov – lekárskymi správami maloletých detí, potvrdeniami o príjme matky a otca, príjmovými pokladničnými dokladmi, pracovnými zmluvami a inými) dospel k záveru, že výživné určené na maloletú R. v sume 600 € je primerané nielen odôvodneným potrebám maloletej, ktorá navštevuje gymnázium a má zhoršený zdravotný stav, ale tiež s prihliadnutím na sporadické úhrady za tábory a víkendové pobyty otcom. Rovnako u maloletého V. výživné určené v sume 500 € považoval za primerané jeho odôvodneným potrebám, keďže navštevuje tretí ročník základnej školy, zhoršil sa mu zdravotný stav, venuje sa mimoškolskej činnosti, pričom prihliadol aj na sporadické úhrady jeho otca, napr. za účasť na víkendových pobytoch, športových podujatiach.

Odvolací súd, ako to vyplýva z odôvodnenia jeho rozhodnutia, dospel k odlišným (opačným) skutkovým zisteniam než súd prvého stupňa. Konštatoval, že síce k zmene pomerov došlo, avšak nie na strane maloletých detí, nakoľko ich základné a odôvodnené potreby sa žiadnym spôsobom oproti poslednej úprave vyživovacej povinnosti nezmenili, pričom z čiastočne uvedeného rozpisu z matkou vyčíslených nákladov je nesporné, že výživné, ktoré otec platil v sume 497,91 € mesačne na maloletú R. a v sume 398,33 € na maloletého V., nielen kompletne pokrýva matkou vyčíslené náklady na deti, ale naopak, ňou vyčíslené mesačné náklady podstatne prevyšuje. Navyše mal za to, že k zmene pomerov došlo na strane otca, a preto jeho návrhu na zníženie výživného vyhovel a jeho vyživovaciu povinnosť znížil od podania návrhu na súd, t. j. od 22. októbra 2012 zo sumy 497,91 € na sumu 300 € mesačne na maloletú R. a na maloletého V. zo sumy 398,33 € na sumu 200 € mesačne, čím zmenil rozsudok Okresného súdu Pezinok z 30. januára 2009, sp. zn. 4 C 1018/2008, v časti výživného na maloletú R. D. a na maloletého V. D.. Taktiež uviedol, že výživné v takto určenej výške v plnom rozsahu pokrýva matkou vyčíslené a odvolacím súdom špecifikované mesačné náklady na každé dieťa, keďže ani z jedného listinného dokladu predloženého matkou nevyplýva, že za ňou požadované obdobie uhradila jednému dieťaťu mesačne sumu vyššiu ako 200 €.

Z uvedeného vyplýva, že odvolací súd zopakoval dokazovanie vykonaním listinných dôkazov a prehodnotením výpovedí svedkov a účastníkov konania bez toho, aby v súlade s § 214 ods. 1 písm. a/ O.s.p. nariadil vo veci pojednávanie, na ktorom by tieto listinné dôkazy a výpovede účastníkov a svedkov zákonným spôsobom vykonal (§ 126, § 129 ods. 1, § 131 O.s.p. v spojení s § 211 ods. 2 O.s.p.). Podľa dovolacieho súdu tento postup odvolacieho súdu pri prejednaní odvolania proti rozsudku súdu prvého stupňa nezodpovedal požiadavkám riadneho procesu (fair process). Len na základe prehodnotenia dôkazov, ktoré vykonal súd prvého stupňa nemohol získať rovnocenný podklad pre iné hodnotenie skutkového stavu než ku ktorému dospel súd prvého stupňa.

Dovolací súd považuje za potrebné uviesť, že odvolací súd nielenže prehodnocoval dôkazy, ktoré vykonal súd prvého stupňa, ale hodnotil aj dôkazy, ktoré pred súdom prvého stupňa neboli vykonané vôbec. Dovolací súd tu poukazuje na odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu, strana 14 ods. 5, kde odvolací súd uvádza: „V tejto súvislosti odvolací súd poukazuje na skutočnosť a v tomto smere sa aj v plnom rozsahu stotožnil s tvrdením otca maloletých detí, že pokiaľ priemerný mesačný netto príjem matky, vysokoškolsky vzdelanej, predstavuje sumu 581,34 €, tak rodinu zaťažila neprimeraným finančným rizikom, keď si v septembri 2012 kúpila nové motorové vozidlo, na ktorý čerpala úver v sume 21 000 € a ktorý spláca mesačne sumou 156 €, t. j. splátkou predstavujúcou skoro 1/3 jej príjmu zo zárobkovej činnosti. Zároveň je nutné uviesť, že matka maloletých detí, na rozdiel od ich otca je vlastníčkou nehnuteľnosti, t. j. jej majetkové pomery sú zásadne priaznivejšie ako otca, ktorý svoju bytovú otázku vyriešenú vlastníctvom nehnuteľnosti nemá, nakoľko žije u svojej partnerky“. Súd prvého stupňa dokazovanie o tom, či žalobkyňa si kúpila auto na úver, v akej výške ho spláca alebo či je vlastníčkou nehnuteľnosti nevykonával vôbec.

Odvolací súd na taktiež viacerých miestach konštatuje, že rozhodnutie súdu prvého stupňa nie je dostatočne odôvodnené. Na strane 8, ods. 5 rozsudku odvolací súd uvádza: „V tejto súvislosti odvolací súd považuje za nevyhnutné skonštatovať, že sa prvostupňový súd s najväčšou pravdepodobnosťou s obsahom spisu a v ňom založených listinných dôkazov predložených oboma účastníkmi konania oboznámil nanajvýš povrchno, resp. vôbec, nakoľko ako z odôvodnenia jeho rozhodnutia vyplýva, jednotlivé dôkazy konkrétne neposúdil, t. j. neposúdil doklady (účty) preukazujúce mesačné náklady matky na maloleté deti, ktoré sa v spise nachádzajú a zároveň objektívne preukazujú reálne, aktuálne a odôvodnené potreby oboch maloletých detí. Súd prvého stupňa síce v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, čo všetko bolo do spisu založené, resp., aké listinné dôkazy obsah spisu tvoria, avšak aké závery

z týchto listinných dôkazov preukazujúcich majetkové a zárobné pomery oboch rodičov vyplývajú posúdil iba na strane otca a listinné dôkazy preukazujúce skutočné náklady na deti, neposúdil vôbec.“ Ďalej na str. 9 ods. 2 rozsudku odvolací súd konštatuje: „Odvolaciemu súdu nie je zrejmé, na základe ktorých listinných dôkazov dospel prvostupňový súd k záveru o výške nákladov, ktoré matka detí vynakladá mesačne na ich pobyt v škole, stravu v nej, mimoškolské aktivity a zdravotnú starostlivosť v sume 823,17 € na maloletú R. a v sume 707,83 € na maloletého V., keď z obsahu spisu vyplýva...“ Taktiež na strane 10 ods. 3 a 4 odvolací súd uvádza: „Súd prvého stupňa síce v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že do spisu bol založený príjmový pokladničný doklad – všetko pre jazdecko, ktorý dokumentuje letný tábor u maloletej R. (č. 1. 211 spisu), avšak opomenul uviesť podstatnú skutočnosť pre rozhodovanie o zvýšení výživného, že uvedený tábor zaplatil maloletej jej otec, nad rámec jeho nadštandardnej vyživovacej povinnosti k dieťaťu v sume 497,91 € mesačne. Pokiaľ teda takýmto spôsobom odvolací súd suploval nedostatočné odôvodnenie prvostupňového rozhodnutia, nedal matke maloletých detí ani kolíznemu opatrovníkovi maloletých detí v riadnom inštančnom postupe možnosť vyjadriť sa ku všetkým dôkazom, ktoré odvolací súd vzal pri svojom rozhodovaní do úvahy.

V danom prípade podľa názoru dovolacieho súdu možno dospieť k záveru, že odvolací súd postupoval v rozpore so znením § 213 ods. 3 O.s.p., a teda že sa natoľko odchýlil od jeho znenia, že sa zásadne poprel jeho účel a význam. Postup, na základe ktorého odvolací súd dospel k odlišným skutkovým zisteniam ako súd prvého stupňa na základe vykonania vlastného dokazovania, možno považovať za arbitrárny. Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze I. ÚS 118/2013 z 22. januára 2014 konštatoval, že okrem nedostatočne odôvodnených rozhodnutí všeobecných súdov ústavný súd ako ústavne nesúladné (porušujúce základné práva) hodnotí aj také ich rozhodnutia, ktoré síce môžu vykazovať rozsiahle odôvodnenie, avšak ktorými boli normy podústavného práva interpretované v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti v dôsledku napr. prílišného formalizmu (IV. ÚS 192/08), pričom tento prístup možno nájsť aj v judikatúre Ústavného súdu Českej republiky (napr. III. ÚS 150/99). Tento zároveň uviedol, že prílišný formalizmus pri výklade právnych noriem vedúci k extrémne nespravodlivému záveru potom znamená porušenie základných práv (IV. ÚS 1735/07). Spravodlivosť je totiž kritériom ukladajúcim každému všeobecnému súdu ústavnú povinnosť hľadať také riešenie súdnej právnej veci, ktoré nebude možné vyhodnotiť ako nesúladné s princípmom spravodlivosti a popierajúce zmysel a účel príslušných zákonných ustanovení (m. m I. ÚS 26/2010). Ústavný súd považuje za samozrejmé a určujúce, že vždy je

potrebné vychádzať z individuálnych, teda na konkrétnych zisteniach založených rozmerov každej súdom prerokovávanej veci. Mnohé prípady a ich špecifické okolnosti môžu byť komplikované a netypické; to však nezabavuje všeobecné súdy urobiť všetko pre nájdenie spravodlivého riešenia, akokoľvek sa to môže javiť zložité.

Dovolací súd dospel k záveru, že potom postupom odvolacieho súdu nerešpektujúcim princíp spravodlivosti a platnú úpravu Občianskeho súdneho poriadku o potrebe nariadiť odvolacie pojednávanie, sa matke maloletých detí a kolíznemu opatrovníkovi odňala možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Uvedená skutočnosť, že došlo v konaní k procesnej vade podľa § 237 písm. f/ O.s.p. je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou nemôže byť považované za správne. Vzhľadom na dôvody, pre ktoré bolo treba zrušiť napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu, nezaoberal sa dovolací súd ďalšími námietkami matky maloletých detí uvedenými v dovolaní.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného i dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 9. apríla 2014

JUDr. Vladimír Magura, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová